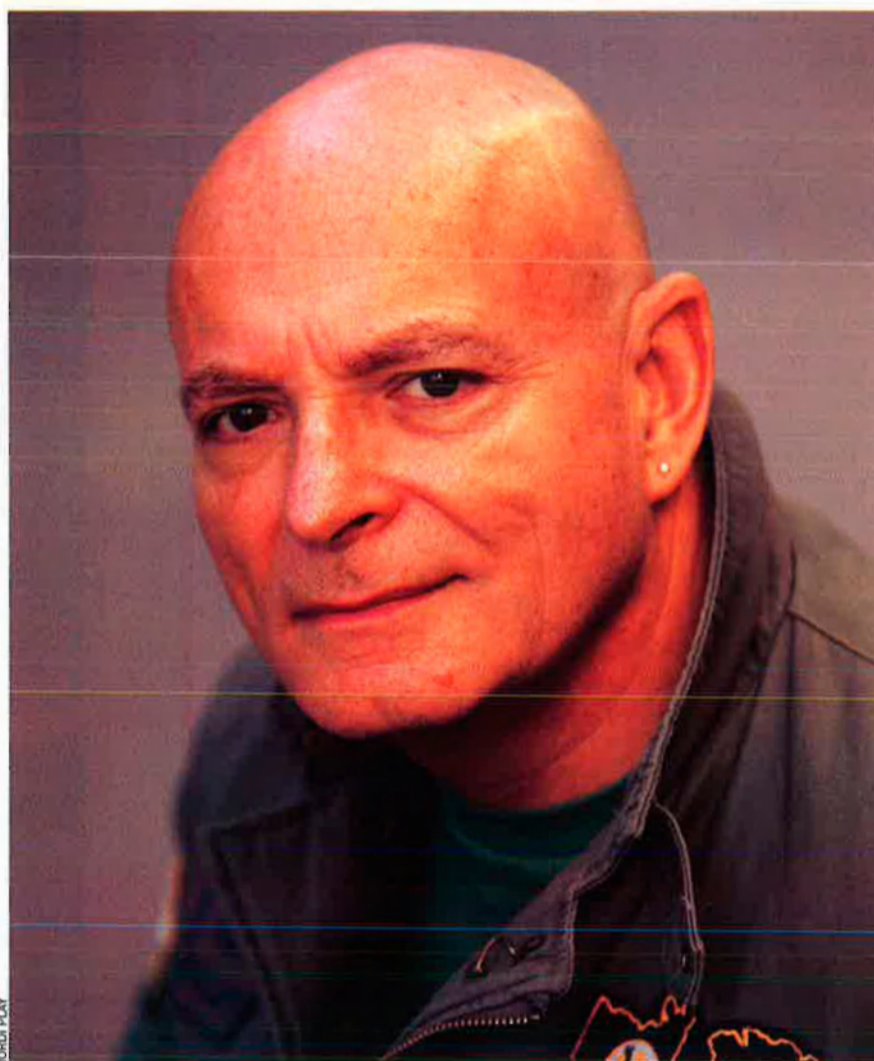

“Tota l’economia russa es basa en la importació de productes bàsics a canvi de petroli”

Llibert Ferri (Barcelona, 1948) va ser l’enviat especial de TV3 a Moscou del 1987 al 2002; com a tal, fou testimoni de l’esfondrament de l’URSS. Acaba de publicar un llibre on explica l’evolució de Rússia des dels anys de la privatització salvatge impulsada per Boris Ieltsin fins a l’arribada al poder de Vladímir Putin.

En el seu llibre *Memòria del fred, cròniques d’una transició* (Empúries, 2006), vostè explica en primera persona les seves vivències en una Rússia que evolucionava del comunisme cap al capitalisme. En quin estat es troba aquesta transició ara que Vladímir Putin és al poder?

— Amb Putin, la transició, després de l’etapa convulsa de Ieltsin, l’etapa de privatitzacions delictives i del “campi qui pugui”, en què s’havien de posar les bases de la democràcia i no es va fer, es troba en un punt en què els anomenats *siloviki* ostenten el poder, que en rus significa “els que són forts”. Es tracta d’una mena de tecnòcrates, gent que, mentre Ieltsin perdia el prestigi, es formaven en llocs on tenien accés a informació i a relacions privilegiades.

— Per tant, el fet que Putin sigui un antic alt càrrec del KGB no és un detall menor...

— No és un detall menor ni casual. Tot i que en iniciar-se el procés privatitzador, a la dècada dels noranta, el KGB no va entrar en el repartiment. Després, paradoxalment, Putin s’ha desfet d’alguns dels grans oligarques, com Berezovski, que ajudaren a catapultar-lo.

— D’on surt, doncs, el poder que té actualment el president rus?

— La base del poder de Putin és l’aparell del capitalisme d’estat que es crea després de l’enfonsament de l’URSS, durant el període convulsiu del president Ieltsin. Un capitalisme d’estat creat pel primer ministre Txernomirdin per posar ordre al país, però que el que va fer en realitat va ser paraitzar l’estat. El poder de Putin ve donat per la seva procedència, pels seus contactes i pel control d’aquest aparell d’estat, que ell ha reestructurat sense deixar que els oligarques li facin ombra en cap moment.

— Quins instruments té Putin per intentar mantenir Rússia com una gran potència?

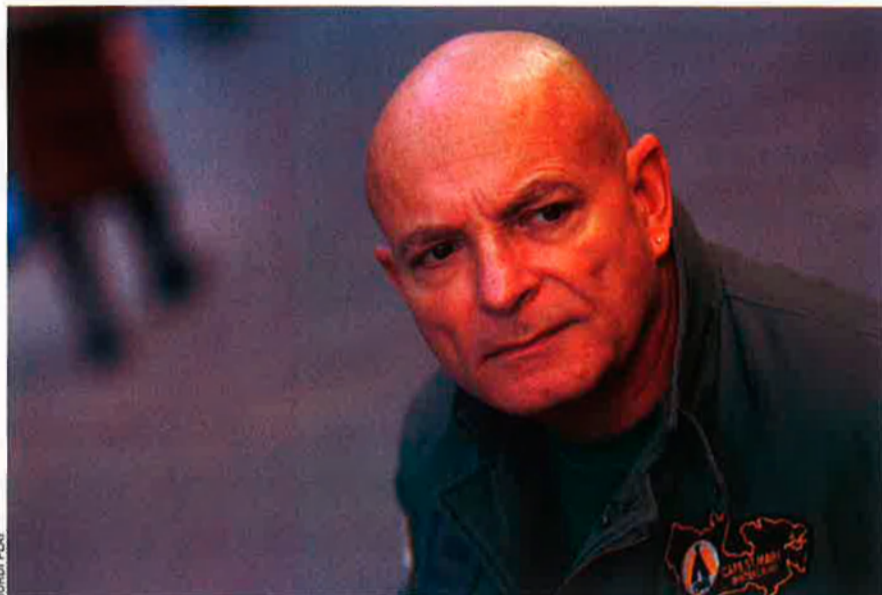
—Les armes més fortes que té Putin són les grans empreses com Gazprom o l'antiga petrolera Iukos, tot i que va ser fragmentada. Tot el poder es basa en el gas i en el petroli. Actualment, a Rússia l'economia productiva no existeix. En arribar al poder Putin va dir que portaria el país a un nivell econòmic semblant al de països europeus com Grècia o Portugal i que, per fer-ho, calia un creixement anual del 8% durant quinze anys. Això, sincerament, és bastant difícil que s'assoleixi. Tota l'economia russa es basa en la importació de productes bàsics a canvi de petroli. Per tant, no és exagerat dir que hi ha moltes possibilitats que aquesta política faci fallida i que Rússia entri en una etapa d'estancament semblant a la dels anys de Brejnev. Tot i que, val a dir, això també forma part dels cicles econòmics de Rússia.

—**Si en l'aspecte econòmic Rússia podria tornar a nivells de l'època estalinista, es pot dir que en l'aspecte polític ja ho està fent?**

—Jo no diria que hi hagi una tornada a l'estalinisme en l'aspecte polític, tot i que Putin és el mandatari rus que més ha reivindicat la figura de Stalin en els darrers anys. Ara bé, sí que hi ha una mena de tornada als temps de Stalin pel que fa als mètodes. Hi ha una persecució, com va succeir amb els dissidents, tot i que ara es fa en clau econòmica més que ideològica o política. És veritat que també que hi ha una exaltació dels anys de l'estalinisme com a període d'orgull nacional. Però tot plegat es redueix a una gran exaltació del nacionalisme, cosa que, d'altra banda, dona molta popularitat a Putin.

—**Això explica que, tot i l'elevat índex de pobresa, en aquest moment Putin tingui un suport popular tan gran, de gairebé el 60% de la població?**

—La popularitat li ve donada per la imatge de fortalesa que dona. Putin recorre a Stalin per reivindicar el gran imperi i, fins i tot, quan participa en trobades internacionals, es dol de la desaparició de l'URSS, que segons ell és la catàstrofe més gran que ha patit Rússia al llarg de la seva història. Ningú no es pot imaginar la cancellera Merkel plorant per la desaparició del Tercer Reich; en canvi, Putin es pot permetre de plorar per Stalin. Això sí,

de reparar els crims de l'estalinisme, ni se'n parla.

—**Quina responsabilitat han tingut els països occidentals en l'ascens de Putin?**

—Als països occidentals els és molt més còmode tenir un interlocutor mínimament fiable, cosa que amb Ieltsin no passava. Putin és més seriós. Ara bé, també és partidari de restablir els equilibris de la Guerra Freda, i això els altres països ho veuen, sobretot quan Putin juga amb el petroli o influeix en qüestions com la crisi iraniana. També cal dir, però, que amb Putin els Estats Units han aconseguit una cosa que perseguïen durant anys: instal·lar bases i portar tropes a l'Àsia Central.

—**Per què Putin s'ha alineat amb els Estats Units en aquesta qüestió?**

—Perquè prefereix alinear-se amb el bàndol dels contraris al fonamentalisme islàmic. En aquest sentit, el seu lloc està molt clar. Tot i que, val a dir, Putin es va beneficiar dels atemptats del 2001 als Estats Units. Poques setmanes abans, l'FBI havia iniciat una investigació sobre un afer de blanqueig de diners en què Putin sembla que estava involucrat quan era a l'Ajuntament de Sant Petersburg. En produir-se els atemptats, aquesta investigació va quedar aturada.

—**A més, Putin es posa de la banda dels Estats Units a pesar del paper que l'FMI i alguns organismes econòmics nord-americans sembla que van tenir, segons explica vostè en el llibre, en l'esfondrament de l'URSS...**

—Quan l'URSS es va col·lapsar, hi havia dues opcions per intentar arreglar la situació. La primera era un pla, anomenat dels 500 dies, per intentar posar les bases de tota una sèrie de polítiques realistes. Això va ser rebutjat per les instàncies econòmiques mundials, que van donar suport a un pla d'ultraliberalisme pur. Aquesta segona opció, de "campi qui pugui", es va dur a terme mitjançant una sèrie de decrets redactats per funcionaris de l'administració nord-americana a nòmina del Kremlin. Uns decrets de privatització, d'augment de preus i altres mesures que es van aplicar directament sense passar pel Parlament, per la Duma, tal com s'havia acordat prèviament. En definitiva, l'URSS portava incorporat el germen de l'autodestrucció i no es va ensorrar per una conspiració exterior, tot i que al final sí que hi va haver una intervenció que va acabar de fer-la caure.

—**Amb l'estira-i-arrotonsa que Putin manté amb els governs d'algunes repúbliques exsoviètiques, com Geòrgia o Bielorrússia, hi ha un intent de recuperar territoris perduts?**

—No, perquè sap perfectament que no els podrà recuperar, no té prou força. Ara bé, el que sí que pot intentar és no perdre'n més, és a dir, intentar mantenir-los contents perquè no se'n vagin. Ara la qüestió més candent és a Geòrgia. Aquí Rússia hi té un gran interès, sobretot pel tema dels oleoductes.

—**I a Txetxènia, què hi busquen els russos?**

— Mantenir la unitat territorial i la retòrica nacional. La guerra li dona molts vots, a Putin.

— Va existir realment una “trama txetxena” per fer pujar Putin al poder, és a dir, els russos van ser els instigadors dels atemptats a Moscou a final del 1999?

— Aquest és un aspecte molt fosc que encara s'està investigant. De moment, els historiadors no gosen dir res, però sí que és força clar que hi havia txetxens que podien haver estat teledirigits per elements del KGB. També sembla que l'oligarca Boris Berezovski es va reunir amb sectors independentistes txetxens. De fet, està clar hi havia interessos tant dels oligarques com dels txetxens més fonamentalistes per fer revifar la guerra.

— A més d'això, un dels problemes principals de Rússia és la davallada demogràfica, que alguns experts han definit com la depressió silenciosa. Quin futur veu a Rússia?

— Un país on moren més persones de les que neixen no té gaire futur. Rússia està patint una mena d'hemorràgia vital, els demògrafs diuen que a meitat d'aquest segle pot haver perdut 50 milions d'habitants o fins i tot més. La sanitat és molt precària. La sida, per exemple, avança a uns ritmes increïbles, ja que només un de cada deu seropositius rep el tractament correcte. Aquesta és la part més humana de la tragèdia russa.

— Com és possible que ara, davant de tanta pobresa i corrupció, la societat russa, tradicionalment molt propensa a les revolucions, no es revolti en massa?

— La societat russa té molta capacitat per acumular paciència. En alguns moments hi ha hagut grans revoltes, però ara sembla, com ha dit l'escriptor Aleksandr Soljenitsin, com si aquest país no tingués prou energies, la força vital per poder-se alliberar. També és molt important tenir en compte el control gairebé absolut que el Kremlin, a través de Gazprom, aconsegueix sobre els mitjans de comunicació. D'aquesta manera, Putin pot controlar també la seva imatge i intoxicar la gent a través de la retòrica nacionalista. La *glasnost* s'ha acabat, a Rússia.

Xevi Camprubí

“A Txetxènia la gent apareix als hospitals amb senyals de tortura”

Kenny Gluck (Nova York, 1962) va ser testimoni, ara fa deu anys, de la primera guerra de Txetxènia com a membre de l'International Rescue Committee. Posteriorment, el 1999, ja durant la segona part del conflicte, va treballar al país caucàsic com a cap de missió de Metges Sense Fronteres. A principi del 2001 va ser segrestat durant un mes per un grup armat.

Qui hi ha al darrere dels nombrosos segrestos que han patit els cooperants humanitaris a Txetxènia i en altres repúbliques del Caucas?

— Sincerament, no ho sé. Els segrestos són un fenomen massiu al Caucas, especialment a Txetxènia. Durant aquests anys milers de persones han estat segrestades i no són precisament els treballadors humanitaris les principals víctimes, sinó que el 99% dels segrestats són txetxens. Segons un estudi de l'organització Human Rights Watch en el període 2002-03 es van segrestar entre dues i tres persones per dia. Els segrestadors poden pertànyer a qualsevol dels molts bàndols que hi ha a Txetxènia.

— Vol dir que no tot es redueix a la divisió entre prorussos i independentistes?

— Exacte. A Txetxènia hi ha una gran diversitat de grups que actuen per interessos propis, fins al punt que és molt difícil distingir quan són prorussos o independentistes. En la lluita hi ha moltes divisions. Per això l'exèrcit rus té dificultats per controlar la situació i, a la vegada, és difícil solucionar el problema en la mesura que és complicat trobar interlocutors vàlids per negociar, tant

del costat prorús com de l'independentista.

— Quina motivació hi ha al darrere d'aquests segrestos?

— Les motivacions són econòmiques i també polítiques. Vaig tenir oportunitat de parlar amb familiars de gent que havia estat segrestada que fins i tot havia hagut de pagar diners per recuperar el cos del segrestat. La pràctica del segrest s'ha estès entre tots els bàndols. En alguns casos el segrest persegueix atemorir la gent per allunyar-la de la política. Alguns metges que vaig conèixer van ser segrestats per haver prestat atenció a rebels.

— Tot i que, com diu, els principals perjudicats són els txetxens. Per què, però, hi ha també aquesta hostilitat contra els cooperants estrangers?

— Imagino que pel fet que les organitzacions humanitàries han criticat molts dels abusos que es cometien a Txetxènia, com el bombardeig de població civil, per exemple. Per això, tant els russos com els rebels deuen tenir els seus motius per estar enfadats amb els cooperadors. Els abusos contra membres d'organitzacions no governamentals han estat sistemàtics. Un dels pitjors moments va tenir lloc el 1996, quan sis